

सहकारी संस्थांचे वैधानिक
लेखापरीक्षण अहवाल मराठी
भाषेत सादर करणेबाबत...

सहकार आयुक्त व निबंधक सहकारी संस्था, महाराष्ट्र राज्य, पुणे
नविन मध्यवर्ती इमारत, पुणे यांचे कार्यालय
जाक्र. सआ/लेखापरीक्षण/लेखापरीक्षण अहवाल/मराठी भाषा /५६६/२०२१ दि. २५/०५/२०२१

-: परिपत्रक :-

महाराष्ट्र सहकारी संस्था अधिनियम १९६० चे कलम ८१ अन्वये, संस्था प्रत्येक वित्तीय वर्षात निदान एकदा आपल्या लेखांचे लेखापरीक्षण करील, अशी तरतुद असुन लेखापरीक्षणासाठी नामतालिकेतुन पात्र लेखापरीक्षकांची नेमणुक करण्याची स्वायत्तताही संस्थांना प्रदान करण्यात आलेली आहे. तसेच अधिनियमातील कलम ७५(२अ) अन्वये संस्थेच्या वार्षिक सर्वसाधारण सभेद्वारे राज्यस्तरीय लेखापरीक्षकाच्या नामतालिकेतुन वैधानिक लेखापरीक्षकांची नेमणुक करण्याची तरतुद आहे. तसेच कलम ८१ (५)(ब) नुसार संबंधित लेखापरीक्षक लेखापरीक्षण पुर्ण झाल्यापासुन एक महिन्याचे आत किंवा कोणत्याही परिस्थितीत वार्षिक सर्वसाधारण सभेच्या नोटीस निर्गमनापुर्वी संस्थेस व निबंधकास लेखापरीक्षण अहवाल सादर करील अशी तरतुद आहे.

संस्थेची आर्थिक व सांपत्तिक स्थिती, संस्थेच्या कामकाजातील अनियमितता व गंभीर बाबी वेळीच निष्पन्न होणेसाठी, संस्था अधिनियम, नियम व पोटनियमान्वये यथोचितरित्या कामकाज पार पाडत असल्याचे निबंधक व सभासदांच्या निदर्शनास येणेसाठी व संस्थांच्या कामकाजात गुणात्मक सुधारणा होणेसाठी वैधानिक लेखापरीक्षण अहवालाचे महत्व अनन्यसाधारण आहे. संस्थेचा लेखापरीक्षण वर्ग व लेखापरीक्षकाचे लेखापरीक्षण अहवालातील अभिप्राय यावर जनतेमधील संस्थेची विश्वासाहता अवलंबुन असते. अधिनियमातील कलम ७५(२) अन्वये लगतच्या आर्थिक वर्षाचा लेखापरीक्षण अहवाल सभासदांच्या मान्यतेसाठी संस्थेच्या वार्षिक सर्व साधारण सभेमध्ये ठेवण्यात येतो, ही बाब अधिनियमान्वये देखील अनिवार्य असल्याने लेखापरीक्षण अहवालाचे महत्व अधोरेखीत होते.

राज्यातील सर्व प्रकारच्या सहकारी संस्थांमध्ये सामान्य जनतेतील व्यक्ती या सभासद, ठेवीदार, कर्जदार व अन्य हितसंबंध असलेल्या व्यक्ती असुन या बहुतांशी व्यक्ती मराठी भाषिक आहेत. त्यामुळे लेखापरीक्षण अहवालाचे पर्यायाने संस्थेच्या आर्थिक परिस्थितीचे आकलन होण्यासाठी लेखापरीक्षण अहवाल मराठी भाषेत असणे आवश्यक आहे. तथापि राज्यातील अनेक सहकारी संस्थांच्या बाबतीत संस्थांचे वैधानिक लेखापरीक्षण अहवाल हे संस्था व निबंधकास सादर करताना ते मराठी भाषेत सादर न करता इंग्रजी भाषेत सादर केले जात असल्याचे निदर्शनास येते. तसेच इंग्रजी भाषेतील वैधानिक लेखापरीक्षण अहवालामुळे संस्थांचे अधिकारी पदाधिकारी यांनाही सदरच्या लेखापरीक्षण अहवालावरुन संस्थेच्या आर्थिक स्थितीची तसेच संस्थेच्या गुण दोषांची वस्तुस्थिती बाबत आकलन होण्यास अडचणी निर्माण होतात, पर्यायाने लेखापरीक्षण अहवालातील दोषांची पुर्तता करताना अनेक अडचणी उद्भवतात.

महाराष्ट्र शासनाने वेळोवेळी शासन व्यवहारात राजभाषा मराठीचा वापर करणेबाबत परिपत्रकीय निर्देश दिलेले आहेत. अलीकडेच महाराष्ट्र शासनाच्या मराठी भाषा विभागाच्या दि.०७/०५/२०१८ रोजीच्या परिपत्रकानुसार शासकीय कार्यालयाने सर्वसामान्य जनतेशी होणारा पत्रव्यवहार व इतर कार्यालयीन कामकाज मराठीतुन करण्याची खबरदारी घेणेबाबत निर्देश दिलेले आहेत. सहकारी संस्थांचा वैधानिक लेखापरीक्षण अहवाल संस्थेचे संचालक मंडळ, संस्थेचे कर्मचारी, संस्थेचे सभासद, ठेवीदार, कर्जदार व हितचिंतक यांचेशी निगडित असल्याने व या सर्व व्यक्ती सर्वसामान्य जनतेचा घटक असल्याने, वैधानिक लेखापरीक्षण

अहवालातील सर्व गुण दोषांचे तसेच संस्थेच्या आर्थिक परिस्थितीचे सुलभ अवलोकन होण्यासाठी लेखापरीक्षण अहवाल मराठी भाषेत असणे गरजेचे आहे.

महाराष्ट्र सहकारी संस्था अधिनियम ८१ (ग) मधील स्पष्टीकरण '१' नुसार नामतालिकेवरील लेखापरीक्षकांची अर्हता निर्धारित करण्यात आलेली असून त्यान्वये सर्व लेखापरीक्षकांना मराठी भाषेचे ज्ञान असणे अनिवार्य आहे. त्या अनुषंगाने मराठी भाषेचे ज्ञान असलेल्या लेखापरीक्षकांनाच नामतालिकेवर नोंदणीकृत केले जाते. अधिनियमातील सदर तरतुद विचारात घेता संबंधीत लेखापरीक्षकांना सहकारी संस्थांचे लेखापरीक्षण अहवाल मराठी भाषेत सादर करणे शक्य आहे.

महाराष्ट्र शासनाने मराठी भाषा वापराबाबत वेळोवेळी दिलेले निर्देश, राज्यातील सहकारी संस्थांच्या लेखापरीक्षणास असणारे महत्व, लेखापरीक्षण अहवालातील माहितीनुसार संस्थेच्या पदाधिकारी, कर्मचारी, ठेवीदार, कर्जदार व संस्थेच्या हितचिंतकांना संस्थेच्या आर्थिक स्थितीचे व गुणदोषांचे योग्य ते आकलन होणे सुलभ व्हावे या हेतूने, तसेच मराठी भाषा वापराबाबतच्या शासनाच्या भूमिकेस अनुसरून व वैधानिक लेखापरीक्षण अहवालांवर निबंधक कार्यालयातील प्रक्रिया सुलभ होण्याचे अनुषंगाने तसेच सहकार चळवळीच्या निकोप वाढीसाठी सहकारी संस्थांचे लेखापरीक्षण अहवाल मराठी भाषेत सादर करणेबाबत या परिपत्रकाद्वारे निर्देश देण्यात येत आहे. राज्यस्तरीय लेखापरीक्षकांच्या नामतालिकेवरील संबंधित सर्व लेखापरीक्षकांनी सहकारी संस्थांच्या सन २०२०-२१ या आर्थिक वर्षाचे वैधानिक लेखापरीक्षण अहवाल व यापुढील कालावधीचे सर्व वैधानिक लेखापरीक्षण अहवाल संस्थेस व निबंधकास सादर करतांना ते मराठी भाषेत सादर करण्यात यावेत. तथापी, ज्या सहकारी संस्थांच्या बाबतीत सभासदांनी लेखापरीक्षण अहवाल इंग्रजी भाषेत सादर करणेची मागणी, लेखापरीक्षक नियुक्तीच्या ठरावावेळी केली असल्यास, केवळ अशा संस्थांच्या बाबतीतच वैधानिक लेखापरीक्षण अहवाल इंग्रजी भाषेत सादर करण्याची मुभा देण्यात येत आहे.

राज्यातील नागरी सहकारी बँकांचे बहुसंख्य सभासद व ठेवीदार मराठी भाषिक असल्याने या बँकांचे वैधानिक लेखापरीक्षण अहवाल निबंधकास व बँकेस सादर करताना ते मराठी भाषेत सादर करावेत. तसेच रिझर्व्ह बँकेस सादर करावयाच्या लेखापरीक्षण अहवालाच्या प्रतीबाबत रिझर्व्ह बँकेच्या निर्देशानुसार कार्यवाही करावी.

(अनिल कवडे)

सहकार आयुक्त व निबंधक,
सहकारी संस्था, महाराष्ट्र राज्य, पुणे.

प्रत पुढील उचित कार्यवाही व उपाययोजनेस्तव -

१. मा. अध्यक्ष राज्यस्तरीय लेखा समिती, महाराष्ट्र राज्य, पुणे.
२. साखर आयुक्त, साखर संकुल, शिवाजीनगर, पुणे -५
३. संचालक, हातमाग, यंत्रमाग व वस्त्रोद्योग संचालनालय, महाराष्ट्र राज्य, नागपूर.
४. दुग्ध विकास आयुक्त, वरळी दुग्ध डेअरी, वरळी मुंबई.
५. मत्स्य व्यवसाय विकास आयुक्त, तारापोरवाला मत्स्यालय, मरीन लाईन मुंबई.
६. पणन संचालक, पणन संचालनालय, महाराष्ट्र राज्य, पुणे.
७. विभागीय सहनिबंधक सहकारी संस्था (प्रशासन, लेखापरीक्षण) सर्व
८. सहनिबंधक, सहकारी संस्था (दुग्ध) मुंबई.
९. जिल्हा उपनिबंधक, सहकारी संस्था (सर्व)
१०. जिल्हा विशेष लेखापरीक्षक, सहकारी संस्था (सर्व)

११. उपनिबंधक सहकारी संस्था (मत्स्य) मुंबई.
१२. इन्स्टिट्युट ऑफ चार्टर्ड अकाउंटंट्स ऑफ इंडिया (WIRC), आय. सी.ए.आय. टॉवर, प्लॉट नं. सी.-
४०, जी ब्लॉक, बांद्रा कुर्ला कॉम्प्लेक्स, बांद्रा (पुर्व), मुंबई - ४०० ०५१.
१३. इन्स्टिट्युट ऑफ कॉस्ट अकाउंटंट्स ऑफ इंडिया (WIRC), रोहित चेंबर्स, ४ था मजला, जन्मभुमी
मार्ग, फोर्ट मुंबई ४०० ००१.
१४. प्रमाणित लेखापरीक्षकांच्या संघटना

प्रत माहितीस्तव सविनय सादर -

१. मा.अपर मुख्य सचिव (सहकार), सहकार पणन व वस्त्रोद्योग विभाग, मंत्रालय, मुंबई.